

**LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS BANKO ĮSTATYMO NR. I-678
43³, 43⁶, 43⁷, 47⁷ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
43⁴ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 43³, 43⁶, 43⁷, 47⁷ straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 43⁴ straipsniu įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – suteikti galimybę Lietuvos bankui ir prižiūrimam finansų rinkos dalyviui ar kitam asmeniui (toliau – asmuo) pasiekti teisinę ir socialinę taiką Lietuvos banko vykdomoje poveikio priemonių taikymo procedūroje. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad poveikio priemonės už finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus taikymo klausimo svarstymas gali būti užbaigtas Lietuvos bankui ir asmeniui, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, sudarant administracinį susitarimą. Įstatymo projekte siekiama nustatyti esminius administracinio susitarimo sudarymo principus.

Parengti Įstatymo projektą paskatino kelios priežastys. Pirma, palaipsniui kintantis finansų rinkos priežiūros paskirties ir modelio suvokimas skatina ieškoti būdų, kaip tokiuose finansų rinkos priežiūros santykiuose, kuriuose atsiranda tam tikra konfrontacija tarp priežiūros institucijos ir prižiūrimo asmens, galėtų būti išlaikomi pasitikėjimu bei orientacija į pažeidimų prevenciją grindžiami santykiai. Siekiama asmenis skatinti prisidėti prie pagrindinio priežiūros institucijos veiklos tikslo – veiksmingos, skaidrios ir patikimos finansų rinkos veikimo užtikrinimo – ir išvengti ilgai trunkančių bei teisinį neapibrėžtumą sukuriančių ginčų teismuose. Antra, tai, kad dinamiškoje aplinkoje administracinėje teisėje įstatymo viršenybės užtikrinimas vis labiau derinamas su reguliavimo sutartimis srities išplėtimu, pripažįstama tiek Lietuvos, tiek užsienio teisės doktrinoje¹. Trečia, įprastai poveikio priemonių taikymo procedūrai ir susijusiems ginčams teismuose naudojama daug žmogiškųjų, laiko ir finansinių sąnaudų: šias sąnaudas patiria tiek Lietuvos bankas, tiek asmenys, taip pat sudėtingais bei ilgai trunkančiais finansų rinkos priežiūros ginčais didinamas teismų darbo krūvis. Ketvirta, svarstyti galimybę sudaryti administracinį susitarimą, kuris savyje turėtų taikos sutarties elementų, ankstesnėje nei teisminių ginčų stadijoje skatina Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (toliau – EVPRI) atliekamos analizės dėl Europos finansų rinkų priežiūrą atliekančių institucijų taikomų taikių susitarimų ir kitų pagreintų procedūrų poveikio priemonių taikymo procese ir dalijimasis gerąja patirtimi šioje srityje. Penkta, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintas naujovių ir atvirumo permainoms principas skatina Lietuvos banką ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip geriau spręsti jo kompetencijai priskirtus poveikio priemonių už finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus taikymo klausimus, taip pat nuolat tobulinti savo veiklą taikant pažangiausią gerąją praktiką.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą inicijavo Lietuvos bankas. Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento direktorė Vilma Mačerauskienė (tel. (8 5) 239 0174, el. p. vilma.macerauskiene@finmin.lt), šio departamento Kredito ir mokėjimų rinkų skyriaus vedėja Akvilė Kalantaitė (tel. (8 5) 239 0233, el. p. akvile.kalantaite@finmin.lt), šio skyriaus vyriausioji specialistė Gretė Kriščiūnaitė (tel. (8 6) 903 2091, el. p. grete.krisciunaite@finmin.lt) ir Lietuvos banko Teisės ir licencijavimo departamento direktorius Arūnas Raišutis (tel. (8 6) 911 7786, el. p. ARaisutis@lb.lt), šio departamento laikinai Teisės taikymo skyriaus vadovo pareigas einantis Arūnas Budrikis (tel. (8 6) 911 7790, el. p. ABudrikis@lb.lt), šio skyriaus vyriausioji teisininkė Ala Morkūnienė (tel. (8 6) 687 7082, el. p. AMorkuniene@lb.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojantys įstatymai nenustato galimybės Lietuvos bankui ir asmeniui, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, sudaryti administracinį susitarimą, kuriuo būtų užbaigiamas poveikio priemonės taikymo klausimo svarstymas.

¹ Žr., pavyzdžiui, Kuncevičius G. *Administracinės sutarties institutas ir jo teorinis pagrindimas, daktaro disertacija*. Vilnius, 2011.

Lietuvos bankas finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus padariusiems asmenims poveikio priemonės taiko, priimdamas sprendimus Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnyje nustatyta tvarka.

Lietuvos bankas pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 51 straipsnį turi teisę sudaryti taikos sutartį teisiniame procese, kai ginčijamas Lietuvos banko priimto sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Kaip minėta, šiuo metu galiojančiame Administracinių bylų teisenos įstatymo 51 straipsnyje įtvirtinta galimybė šalims sudaryti taikos sutartį teisiniame procese. Tačiau lieka neišspręsta galimybė suderinti skirtingus valstybės ir asmens interesus ankstesniame poveikio priemonės taikymo etape, iki atsirandant teisiniui ginčui. Būtent šią galimybę siūloma nustatyti Įstatymo projekte, nekeičiant galiojančio Administracinių bylų teisenos įstatyme nustatyto taikos sutarčių sudarymo mechanizmo.

Įstatymo projekto 1 straipsniu Lietuvos banko įstatymo septintąjį skirsnį, kuriame reguliuojami finansų rinkos priežiūros santykiai, siūloma papildyti nauju 43⁴ straipsniu, nustatančiu poveikio priemonių taikymą sudarant administracinį susitarimą.

Administracinio susitarimo esmė ir paskirtis

Atsižvelgiant į tai, kad, sudarydamas susitarimą su asmeniu, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, Lietuvos bankas veiktų kaip valdžios įgaliojimus taikyti poveikio priemonės turinti šalis, šis ypatumas, manoma, yra pagrindas sudaromą susitarimą laikyti ne tradicine taikos sutartimi, kuriai būtų taikytinos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatos, bet administraciniu susitarimu, kuriam būdingas teisinis reguliavimas būtų nustatytas specialiaame Lietuvos banko įstatyme. Pagrindinė tokios takoskyros priežastis ir paskirtis – viena vertus, teisinių santykių, dėl kurių gali būti sudaromas susitarimas, specifiška ir, kita vertus, susitarimų poveikio priemonių taikymo procedūroje teisiniui reguliavimui keliami tikslai ir taikytini principai.

Administracinio susitarimo sudarymo tikslas yra pasiekti bendrą Lietuvos banko ir asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, susitarimą dėl nustatytų faktinių duomenų, kurie sudaro poveikio priemonės taikymo pagrindus, juos patvirtinančių įrodymų ir asmeniui taikytinos atsakomybės ir išspręsti klausimą dėl poveikio priemonės taikymo.

Kaip minėta, Lietuvos banko ir asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, sudaromas administracinis susitarimas būtų susijęs su vienos iš susitarimo šalių – Lietuvos banko – viešosios valdžios įgaliojimų įgyvendinimu ir būtinybe užtikrinti viešąjį interesą. Lietuvos bankas, taikydamas poveikio priemonės už finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus ir (arba) iškilus grėsmei finansų sistemos stabilumui, siekia užtikrinti viešąjį interesą – finansų sistemos stabilumą ir efektyvumą. Todėl, sudarant administracinį susitarimą, poveikio priemonės taikymo tikslai ir paskirtis turėtų išlikti tokie patys, kaip ir įprastais atvejais, kai Lietuvos bankas priima sprendimą dėl poveikio priemonės taikymo. Taip pat administraciniu susitarimu asmeniui taikoma poveikio priemonė sukeltų tokias pat pasekmes, kaip ir įprastais atvejais. Pavyzdžiui, į ją būtų atsižvelgiama vertinant asmenų nepriekaištingą reputaciją (žr. Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 34 straipsnio 12 dalies 2 punktą) arba finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimų pakartotinumą aspektą (žr. Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 9 dalį). Manoma, kad administracinio susitarimo sudarymo procesas sudarytų prielaidas veiksmingiau, greičiau ir mažiausiomis sąnaudomis įgyvendinti viešąjį interesą.

Tai, kad taikūs susitarimai gali būti sudaromi ir tais atvejais, kai nagrinėjamas poveikio priemonės taikymo klausimas, patvirtinama Lietuvos teisminėje praktikoje. Pažymėtina, kad dviejose su Lietuvos banko veikla susijusiose administracinėse bylose, kuriose buvo sprendžiamas Lietuvos banko asmenims pritaikytų poveikio priemonių (baudų) teisėtumo ir pagrįstumo klausimas, Vilniaus apygardos administracinis teismas (vienoje byloje) ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (kitoje byloje) yra patvirtinę Lietuvos banko ir asmenų, kuriems pritaikytos poveikio priemonės, teisinio proceso metu sudarytas taikos sutartis. Taip pat Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo

2021 m. vasario 10 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1959-556/2021 buvo patvirtinta juridinio asmens ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos taikos sutartis, kuria šalys susitarė, kad juridinis asmuo atleidžiamas nuo 55 procentų ginčo delspinigių ir nuo 55 procentų ginčo baudos. Taigi Lietuvos teismų formuojama praktika leidžia daryti išvadą, kad taikių susitarimų dėl poveikio priemonių taikymo sudarymas yra suderinamas tiek su bendraisiais teisės ir viešojo administravimo principais, tiek su viešojo interesu.

Administracinis susitarimas, kuriuo galės būti užbaigiamas poveikio priemonės taikymo klausimo svarstymas, savo esme, kaip ir Lietuvos banko sprendimas dėl poveikio priemonės taikymo, atitinka visus Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus administracinio sprendimo požymius.

Administracinio susitarimo sudarymo sąlygos ir tvarka

Administracinis susitarimas, kaip ir bet koks kitas susitarimas, gali būti sudaromas tik laisva abiejų šalių valia. Pareiga pradėti administracinio susitarimo sudarymo procesą būtų nesuderinama su tokio susitarimo sudarymo tikslais – pasiekti teisinę ir socialinę taiką tarp šalių, taip išsaugant gerąją priežiūros institucijos ir asmens santykių patirtį.

Pagal Įstatymo projektą, asmuo, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, savanoriškai galėtų pasiūlyti Lietuvos bankui sudaryti administracinį susitarimą, taip pat bet kuriuo metu pasitraukti iš administracinio susitarimo sudarymo proceso. Įstatymo projekte taip pat numatyta, kad Lietuvos bankas neturi pareigos pradėti administracinio susitarimo sudarymo proceso, taip pat sudaryti administracinio susitarimo. Lietuvos bankas, sprenddamas dėl galimybės sudaryti administracinį susitarimą, atsižvelgs į įtariamų finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimų pobūdį, asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, padarytus ankstesnius pažeidimus ir jam taikytas poveikio priemones, taip pat įvertins, ar administracinio susitarimo sudarymas užtikrins, kad bus veiksmingai pasiektas priežiūros tikslas. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai įtariamai rimti finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimai, juos padaręs asmuo veikė tyčia arba iš nustatytų faktinių aplinkybių darytina išvada, kad jis turi polinkį pažeisti finansų rinką reguliuojančius teisės aktus, taip pat yra kitų pagrįstų aplinkybių (pavyzdžiui, būtinybė sukurti precedentą) ir dėl minėtų aplinkybių priežiūros institucija pagrįstai pripažins, kad finansų rinkos priežiūros tikslas veiksmingai galėtų būti pasiektas ne taikant susitaikymo su asmeniu, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, procedūrą, bet taikant principingą priežiūros institucijos atsaką į neteisėtą asmens elgesį ir siekiant veiksmingo, atgrasomojo bei prevencinio poveikio finansų rinkai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „finansų sistemos stabilumas ir efektyvumas yra reikšmingas viešasis interesas, esminė rinkos veikimo sąlyga, lemianti šalies ūkio augimą“². Todėl siekiant veiksmingai užtikrinti viešąjį interesą, be kita ko, įvertinant visuomeninių santykių finansų rinkoje dinamiškumą ir įvairumą, reikia užtikrinti Lietuvos banko tam tikro laipsnio veikimo laisvę, kaip įgyvendinti įstatymuose įtvirtintas pareigas ir veiksmingiausiu būdu pasiekti priežiūros tikslus. Lietuvos bankas, sprenddamas dėl galimybės sudaryti administracinį susitarimą, taip pat atsižvelgs į tikimybę per Įstatymo projekte nustatytą terminą pasiekti bendrą susitarimą, įvertindamas faktinių aplinkybių ginčijimo pobūdį ir mastą, iš anksto numatomus kardinaliai priešingus ir nesuderinamus požiūrius dėl atsakomybės nustatymo bei kitas susitarimui per Įstatymo projekto 43⁴ straipsnyje nustatytą terminą pasiekti reikšmingas aplinkybes. Jeigu Lietuvos banko ir asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, pozicijos būtų kardinaliai priešingos, o prieštaravimų apimtys didelės, taip pat asmens elgesys būtų nukreiptas prieš dialogą su priežiūros institucija ir nesuponuotų galimybės pasiekti bendro požiūrio, administracinio susitarimo sudarymo proceso pradėjimas būtų ne tik netikslingas, bet ir nesuderinamas su pagrindiniais šio proceso tikslais – pasiekti teisinę ir socialinę taiką ir tausoti žmogiškuosius bei laiko išteklius. Sprendimą pradėti administracinio susitarimo sudarymo procesą, taip pat sprendimą sudaryti administracinį susitarimą pagal Lietuvos banko veiklą reguliuojančiuose teisės aktuose nustatytą kompetenciją priims Lietuvos banko kolegialus organas.

Taip pat įvertinant tai, kad asmuo, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, bet kada galėtų pasitraukti iš administracinio susitarimo sudarymo proceso, ir siekiant užtikrinti jo teisių ir teisėtų interesų apsaugos garantijas, Įstatymo projekte numatyta, kad asmens prisipažinimas padarius finansų

² Žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 24 d. nutarimą byloje Nr. 135/2010.

rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimą, pateiktas administracinio susitarimo sudarymo proceso metu arba administraciniame susitarime, negali būti naudojamas kaip jo kaltės įrodymas nagrinėjant tą patį pažeidimą Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio nustatyta tvarka, jeigu administracinis susitarimas nebuvo sudarytas, arba nagrinėjant kitus įtariamus šio asmens padarytus finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus.

Įstatymo projekte siūloma, kad administracinį susitarimą būtų galima sudaryti poveikio priemonių taikymo procese, t. y. po to, kai asmeniui, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio nustatyta tvarka būtų pateikta esminė informacija apie teisės aktų nuostatas ir nustatytus faktinius duomenis, kurie sudaro poveikio priemonės taikymo pagrindus.

Vienas pagrindinių administracinio susitarimo sudarymo procesu siekiamų tikslų yra tausoti šalių žmogiškuosius ir laiko išteklius, skiriamus poveikio priemonių taikymo procesams ir bylinėjimuisi teisme. Todėl Įstatymo projekto nuostatos yra nukreiptos į proceso operatyvumą ir ekonomiškumą. Antai, yra numatyta, kad siūlymą sudaryti administracinį susitarimą asmuo, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, galėtų pateikti per Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka nustatytą terminą paaiškinimams pateikti, o tokį siūlymą pateikus vėliau būtų vertinama, ar dėl to nebūtų uždelšiamas poveikio priemonės taikymo klausimo svarstymas. Taip pat siūloma nustatyti apibrėžtą laikotarpį (2 mėnesiai nuo siūlymo pateikimo dienos), per kurį šalys galėtų sudaryti administracinį susitarimą, o šiam laikotarpiui pasibaigus ir administracinio susitarimo nesudarius poveikio priemonės taikymo klausimo svarstymas būtų toliau vykdomas įprasta tvarka. Esant pagrįstoms priežastims, Lietuvos banko sprendimu 2 mėnesių terminas galėtų būti pratęstas kiekvieną kartą jį pratęsiant ne ilgiau kaip vieną mėnesį (pavyzdžiui, esant realiai galimybei sudaryti administracinį susitarimą, tačiau to per 2 mėnesius nespėjus padaryti dėl pagrįstų priežasčių). Laiko ribojimais siekiama užkirsti kelią nepagrįstai ištęsti poveikio priemonės taikymo klausimo svarstymą. Taip pat siekdamas proceso operatyvumo Lietuvos bankas sprendimą sudaryti administracinį susitarimą priimtų asmeniui nedalyvaujant, prieš tai su šiuo asmeniu suderinęs administracinio susitarimo sąlygas. Įvertinant administracinio susitarimo esmę, t. y. šiuo susitarimu pasiekama teisinė ir socialinė taika, Įstatymo projekte numatyta, kad administracinis susitarimas neskundžiamas. Sudarius administracinį susitarimą, jis turėtų būti vykdomas šiame susitarime ir įstatymuose nustatytomis sąlygomis, o jo nevykdant būtų imamasi priverstinio vykdymo veiksmų. Be to, siekiant procesų operatyvumo, Įstatymo projekte numatyta, kad administraciniu susitarimu taip pat gali būti išspręstas taikomos poveikio priemonės – baudos mokėjimo išdėstymo klausimas, esant Lietuvos banko įstatymo 43⁶ straipsnio 2 dalyje nustatytoms sąlygoms.

Pagal Įstatymo projektą, administracinis susitarimas turi būti sudarytas raštu ir įsigalioję nuo jo pasirašymo dienos, jeigu jame nenustatyta kitaip. Įstatymo projekte numatytas administracinio susitarimo turinys – jame turi būti susitarimo sudarymo data ir šalių tapatybę apibūdinantys duomenys, informacija apie padaryto finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimo esmę, pažeidimo padarymo aplinkybes ir teisinį pagrindą, taip pat asmeniui taikoma poveikio priemonė ir informacija apie Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 7–10 dalyse nustatytas aplinkybes, į kurias atsižvelgta parenkant konkrečią poveikio priemonę ir jos dydį. Administracinis susitarimas, kaip taikos sutartys teisiniame procese, turi neprieštarauti imperatyvioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeisti trečiųjų suinteresuotų asmenų teisių ar teisėtų interesų.

Įstatymo projekte numatyta, kad administracinio susitarimo dalykas turi būti to paties pobūdžio, kaip ir Lietuvos banko pagal Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 2 dalį pateiktoje informacijoje nurodyti faktiniai duomenys, kurie sudaro poveikio priemonės taikymo pagrindus. Tai reiškia, kad administraciniame susitarime negali būti išsprendžiami kiti negu poveikio priemonės už padarytus pažeidimus taikymo klausimai, pavyzdžiui, ateities asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, priežiūros klausimai ir pan. Taip pat administraciniu susitarimu negalėtų būti susitariama dėl imperatyvių su padarytu pažeidimu susijusių pasekmių, kaip paskelbimas apie padarytą pažeidimą – tai būtų sprendžiama pagal Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 15 dalies nuostatas. Tačiau administraciniu susitarimu turėtų būti leidžiama išspręsti su asmens padarytais pažeidimais ir jų pasekmių pašalinimu neatsiejamai susijusius klausimus. Vienu iš tokių atvejų galėtų būti pažeidimu padarytos žalos atlyginimo nukentėjusiems asmenims klausimas. Tokios

administracinio susitarimo nuostatos galėtų prisidėti prie finansų rinkos dalyvio klientų ar kitų nuo pažeidimo nukentėjusiųjų asmenų interesų apsaugos ir jiems būtų palengvinama galimybė gauti žalos atlyginimą. Kitas atvejis, kuris galėtų būti aptariamas administraciniame susitarime, – baudos ar jos dalies mokėjimo išdėstymas Lietuvos banko įstatymo 43⁶ straipsnio 2 dalyje nustatytais sąlygomis. Kaip minėta, tuo siekiama optimizuoti procesus.

Jeigu administraciniu susitarimu taikytina poveikio priemonė – bauda, Įstatymo projekte numatyta, kad baudos dydis būtų apskaičiuojamas pagal bendrąją Lietuvos banko įstatymo 43³ straipsnio 10 dalyje ir Baudų apskaičiavimo apraše, patvirtintame Lietuvos banko valdybos 2018 m. liepos 10 d. nutarimu Nr. 03-126 „Dėl Baudų apskaičiavimo aprašo patvirtinimo“, nustatytą tvarką. Šioje dalyje skirtumo nuo įprastoje poveikio priemonių taikymo procedūroje vykdomo baudų dydžio nustatymo proceso nebūtų. Tačiau įvertinant tai, kad administracinis susitarimas savo esme laikytinas tam tikra Lietuvos banko ir asmens, kuriam ketinama taikyti poveikio priemonę, taikos išraiška, taip pat siekiant nustatyti asmenims paskatą naudotis administracinio susitarimo sudarymo procesu, orientuotu į žmogiškųjų, laiko ir finansinių išteklių taupymą, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad pagal bendrąsias taisykles nustatytas taikytinos baudos dydis mažinamas 30 procentų. Baudos dydžio mažinimas, sudarant taikius susitarimus, taikomas kitų Europos priežiūros institucijų praktikoje. Pavyzdžiui, Latvijoje baudos dydis, sudarant taikų susitarimą, mažinamas 25 procentais arba 50 procentų (priklausomai nuo pažeidimų srities), Airijoje, Austrijoje ir Bulgarijoje – iki 30 procentų, Lichtenšteine – iki 25 procentų, Ispanijoje, taikant pagreitas procedūras (jei asmuo pripažįsta pažeidimą arba operatyviai sumoka jam paskirtą baudą), bauda mažinama po 20 procentų už kiekvieną aplinkybę, o Vokietijoje – iki 40 procentų. Įstatymo projekte numatytas 30 procentų baudos mažinimas siūlomas įvertinus kitų Europos priežiūros institucijų patirtį. Manoma, kad taikytinos baudos dydžio sumažinimas tokiu dydžiu, viena vertus, galėtų paskatinti asmenį naudotis administracinio susitarimo sudarymo procesu, kita vertus, būtų suderinamas su poveikio priemonių taikymo tikslais ir proporcingumo principu ir nepaneigtų poveikio priemonės taikymo tikslo – atgrasyti pažeidimą padariusį ir kitus asmenis nuo pažeidimų padarymo ateityje.

Administracinio susitarimo apskundimas ir vykdymas

Įstatymo projekte numatyta, kad administracinis susitarimas neskundžiamas. Tokia nuostata numatyta dėl kelių priežasčių. Pirma, atsižvelgiant į administracinio susitarimo esmę, iš esmės nėra galimo ginčo dalyko, nes administraciniu susitarimu išreiškiama abiejų šalių suderinta laisva valia ir jų abiejų individualizuotai pasiekta teisinė ir socialinė taika. Poveikio priemonės taikymas, sudarant administracinį susitarimą, yra savanoriškai asmens pasirenkama alternatyva įprastai poveikio priemonių taikymo procedūrai, todėl asmuo nesaistomas prievolės ar įpareigojimo šią procedūrą pasirinkti ir sudaryti administracinį susitarimą. Asmeniui turint pagrindo ir ketinimų apskųsti Lietuvos banko jam taikomą poveikio priemonę, jis neturėtų siūlyti Lietuvos bankui sudaryti administracinį susitarimą – tokiu atveju poveikio priemonės taikymas vyktų įprasta tvarka, Lietuvos bankui priimanč vienąšališką sprendimą, galimą apskųsti teismui. Antra, administracinio susitarimo apskundimas nenumatomas ir dėl šiuo susitarimu siekiamų tikslų – šiuo institutu siekiama poveikio priemonių taikymo klausimo svarstymo operatyvumo, žmogiškųjų, laiko ir finansinių išteklių tausojo, greitesnio teisinio apibrėžtumo finansų rinkai sukūrimo.

Kaip minėta, administracinis susitarimas savo esme atitinka visus Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus administracinio sprendimo požymius. Todėl administraciniam susitarimui *mutatis mutandis* taikytinos Lietuvos banko įstatymo nuostatos, reguliuojančios Lietuvos banko sprendimus, jeigu specialiaame Įstatymo projekte siūlomame Lietuvos banko įstatymo 43⁴ straipsnyje nenustatyta kitaip. Atitinkamai baudos, taikomos administraciniu susitarimu, išieškojimui turėtų būti taikomos analogiškos nuostatos, kaip ir Lietuvos banko sprendimu skirtos baudos išieškojimui, – administracinis susitarimas būtų vykdomasis dokumentas, vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Įstatymo projektu keičiant Lietuvos banko įstatymo 43⁷ straipsnio 3 dalį, tokia pati tvarka būtų taikoma ir tais atvejais, kai pagal administracinį susitarimą asmuo, pavyzdžiui, įsipareigoję atlyginti klientams padarytą žalą – tokio turinio pobūdžio išieškojimui *mutatis mutandis* būtų taikytinos Lietuvos banko įstatymo 43⁷ straipsnio nuostatos.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos bankas turi įgaliojimus taikyti poveikio priemones ne tik už finansų rinkos priežiūrą reguliuojančių teisės aktų pažeidimus, bet ir už grynųjų pinigų tvarkytojų veiklos pažeidimus, Įstatymo projekto 6 straipsnyje numatyta, kad administracinis susitarimas galėtų būti sudaromas taip pat Lietuvos bankui taikant poveikio priemones už grynųjų pinigų tvarkytojų veiklos pažeidimus.

Tikimasi, kad administracinio susitarimo Lietuvos banko poveikio priemonių taikymo procedūroje instituto teisinis reguliavimas prisidės prie:

1. veiksmingo viešojo intereso, kurio siekiama taikant poveikio priemones už finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus, užtikrinimo, taikant operatyvesnius procesus;

2. greičiau pasiekiamo teisinio aiškumo ir tikrumo – operatyvesnis poveikio priemonės taikymo klausimo išsprendimas ir viešas paskelbimas turėtų didesnę prevencinę poveikį, nes finansų rinkos dalyviams greičiau pasiektų tuo laiku ir aplinkybėmis aktuali žinia apie atitinkamą neteisėtą elgesį rinkoje ir jo vertinimą (paprastai teisminiai procesai administracinių teismų pirmoje ir apeliacinėje instancijose užtrunka daugiau nei 2 metus);

3. konfrontacijos tarp finansų rinkos dalyvių bei kitų prižiūrimų asmenų ir finansų rinkos priežiūros institucijos mažinimo;

4. priežiūros institucijos ir asmenų, taip pat teismų vykdomiems su poveikio priemonių taikymu ir teisminiais ginčais susijusiems procesams skiriamų žmogiškųjų, laiko ir finansinių išteklių tausojo;

5. asmenų, kuriems finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimu buvo padaryta žalos, padėties gerinimo, nes administraciniu susitarimu, be kita ko, galėtų būti susitariama, kad pažeidimą padaręs asmuo prisiimtų ir nustatytais terminais įvykdytų išpareigojimus atlyginti pažeidimu padarytą žalą arba atkurtų iki pažeidimo buvusių padėtį. Toks asmens prisiimtas išpareigojimas turėtų reikšmingą socialinę prasmę ir naudą tikslinei visuomenės grupei ir galėtų palengvinti žalos dėl pažeidimo patyrusių asmenų padėtį – savanoriškai atlyginus jiems padarytą žalą, šiems asmenims nereikėtų kreiptis į teismą arba prisiimti patirtos žalos neatlyginimo rizikos;

6. sklandesnio poveikio priemonių įvykdymo – geranoriškai ir laisva valia pasiektas asmens ir Lietuvos banko susitarimas lemtų lengvesnį taikomos poveikio priemonės priėmimą ir jos įvykdymą;

7. susitaikymo instituto, kaip reiškinio, plėtros, sudarant galimybę šį institutą taikyti pirminiame etape, kada yra kilęs arba potencialiai gali kilti ginčas, t. y. vykdant poveikio priemonių taikymo procedūrą, o ne vien teismo ginčo nagrinėjimo metu;

8. Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto naujovių ir atvirumo permainingoms principo realaus įgyvendinimo – Lietuvos bankas ieško naujų ir veiksmingų būdų, kaip geriau spręsti jo kompetencijai priskirtus viešojo administravimo klausimus, taip pat nuolat tobulinti savo veiklą taikant pažangiausius modelius ir gerosios patirties pavyzdžius.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu). Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Teigiamos Įstatymo projektu numatomo teisinio reguliavimo pasekmės aptartos aiškinamojo rašto 4 punkte.

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymo projekto nuostatos neturės neigiamų pasekmių ekonomikai, finansų rinkai, valstybės finansams, viešajam administravimui, teisei sistemai, administracinei naštai ar socialinei aplinkai.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai Įstatymo projektu numatomas teisinis reguliavimas neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai Įstatymo projektas neturės.

Tikimasi, kad finansų rinkos dalyviai dėl administracinio susitarimo sudarymo sutaupytus žmogiškuosius, laiko ir finansinius išteklius skirs savo veiklai gerinti ir veiksmingam nustatytų pažeidimų bei trūkumų šalinimui.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nenumatyta terminų, kurie turėtų būti įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) nuostatoms, Europos Sąjungos teisės aktams. Be kita ko, Konvencijos nuostatoms neprieštarauja Įstatymo projekte siūloma nuostata, kad administracinis susitarimas neskundžiamas. Nors Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė į teisminį nagrinėjimą, kaip vienas iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą elementų, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad ši teisė nėra absoliuti. Tai patvirtina Europos Žmogaus Teisių Teismo 1980 m. vasario 27 d. sprendimas *Deweer v. Belgija* byloje. Šias išvadas taip pat patvirtina Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. vasario 11 d. sprendimas bylose Nr. C-187/01 ir Nr. C-385/01.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti

Priėmus Įstatymo projektą, Lietuvos bankas iki Įstatymo projekto įsigaliojimo pakeis Lietuvos banko teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti nereikės skirti papildomų valstybės, savivaldybių ar kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų. Taip pat tokių lėšų nebus sutaupyta.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Lietuvos bankas, prieš rengdamas Įstatymo projektą, vykdė viešą konsultaciją dėl taikių susitarimų instituto Lietuvos banko poveikio priemonių taikymo procedūroje reguliavimo.

Šia konsultacija siekta sužinoti visuomenės nuomonę apie Lietuvos banko siekį siūlyti taikių susitarimų instituto teisinį reguliavimą. Į viešą konsultaciją buvo įtraukti finansų rinkos dalyviai ir juos vienijančios organizacijos, valstybės institucijos ir teisės mokslo bendruomenės atstovai.

Viešos konsultacijos metu gautos išvados įvertintos rengiant Įstatymo projektą ir apibendrintos bei paskelbtos Lietuvos banko interneto svetainėje³.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas ir sritis

³ Žr. <https://www.lb.lt/lt/konsultacijos/konsultacija-del-taikiu-susitarimu-instituto>.

„Lietuvos bankas“, „taikos sutartis“, „administracinis susitarimas“, „poveikio priemonė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Pažymėtina, kad kai kuriuose Europos Sąjungos teisės aktuose tiesiogiai užsimenama apie galimybę sudaryti susitarimą, kurio pagrindu skirtina sankcija gali būti mažesnio dydžio. Pavyzdžiui, 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(ES\) Nr. 596/2014](#) dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva [2003/6/EB](#) ir Komisijos direktyvos [2003/124/EB](#), [2003/125/EB](#) ir [2004/72/EB](#), preambulės 71 dalyje nustatyta, kad baudos už nesunkius pažeidimus arba sudarius susitarimą gali būti daug mažesnės nei aukščiausias lygis. Nepaisant užuominų Europos Sąjungos teisės aktuose, susitarimų teisinis reguliavimas vis dėlto yra nacionalinės teisės sistemos dalykas ir Europos valstybių finansų rinkos priežiūros institucijų praktika šioje srityje yra skirtinga. Dalis Europos valstybių finansų rinkos priežiūros institucijų taiko taikių susitarimų ar kitų pagreitinto proceso procedūrų institutus, kita dalis tokių institutų apskritai neturi, skiriasi taikių susitarimų ar kitų pagreitinto proceso procedūrų institutų taikymo sąlygos, tvarka bei pasekmės.

Siekiant didesnės konvergencijos poveikio priemonių taikymo srityje, priežiūros institucijų praktika, sudarant taikius susitarimus arba taikant kitas panašias procedūras, analizuojama įvairiais EVPRI veiklos formatais.

Savo nuomonę dėl taikių susitarimų instituto taikymo poveikio priemonių taikymo procedūroje EVPRI yra išreiškusi 2021 m. kovo 23 d. techninėje konsultacijoje Europos Komisijai dėl administracinių ir baudžiamųjų sankcijų taikymo pagal 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą [2014/65/ES](#) dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva [2002/92/EB](#) ir Direktyva [2011/61/ES](#) ir 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą [\(ES\) Nr. 600/2014](#) dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas [\(ES\) Nr. 648/2012](#)⁴. Šios konsultacijos 32 ir 33 punktuose nurodyta, kad Direktyvos [2014/65/ES](#) 70 straipsnio 6 dalyje pateiktame minimaliame administracinių sankcijų ir priemonių tipų sąrašė nėra nuostatų, suteikiančių kompetentingoms institucijoms įgaliojimus sudaryti taikius susitarimus. Tačiau kai kurių valstybių narių nacionaliniai teisės aktai tokius įgaliojimus nustato. Šiose jurisdikcijose kompetentingų institucijų įgaliojimų sudaryti taikius susitarimus įgyvendinimas yra naudingas, paspartinantis poveikio priemonių taikymo procedūras. EVPRI mano, kad įgaliojimų sudaryti taikius susitarimus nustatymas Direktyvos [2014/65/ES](#) 70 straipsnio 6 dalyje gali suteikti kompetentingoms institucijoms alternatyvų būdą užbaigti poveikio priemonių taikymo procedūrą ir prisidėti prie veiksmingesnio Direktyvos [2014/65/ES](#) ir Reglamento 600/2014 reikalavimų įgyvendinimo. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, EVPRI Europos Komisijai siūlo išplėsti Direktyvos [2014/65/ES](#) 70 straipsnio 6 dalyje nustatytų sankcijų ir priemonių rūšių sąrašą ir suteikti kompetentingoms institucijoms įgaliojimus sudaryti taikius susitarimus, kuriuos kai kurios kompetentingos institucijos jau dabar turi pagal nacionalinius teisės aktus.

EVPRI Teisės taikymo grupė (angl. *Enforcement Workstream*) atliko Europos valstybių finansų rinkų priežiūros institucijų taikomų taikių susitarimų sudarymo ir kitų panašių procedūrų vykdymo analizę. Paskutiniaisiais surinktais duomenimis, trečdalis apklaustų Europos valstybių finansų rinkos priežiūros institucijų turi ir naudoja taikių susitarimų sudarymo įgaliojimus (Airija, Austrija, Bulgarija, Belgija, Islandija, Kroatija, Latvija, Malta, Prancūzija, Kipras), o kai kurios šių įgaliojimų neturinčios valstybių institucijos išreiškė ketinimus ateityje juos turėti (pavyzdžiui, Lenkija). Pagrindinės priežastys, dėl kurių prižiūrimi subjektai renkasi poveikio priemonės taikymo proceso užbaigimą taikos būdu, yra ekonominės (pavyzdžiui, mažesnės advokato atstovavimo išlaidos), greitis ir nuspėjamumas. Beveik visos taikius susitarimus sudarančios finansų rinkos priežiūros institucijos pabrėžė, kad dar viena prižiūrimų subjektų motyvacija yra baudos sumažinimas arba viešo svarstymo nebuvimas priklausomai nuo nacionalinio reguliavimo. Pagrindinė finansų rinkos priežiūros institucijų motyvacija yra efektyvus išteklių naudojimas. Dauguma finansų rinkos priežiūros institucijų teigė, kad sudarius taikų susitarimą nėra teisės apskūsti, todėl teisminiai procesai nevyksta. Taip pat paminėta, kad tokiu atveju nereikalaujama aiškinamųjų raštų, dėl ko rašytinis procesas vyksta greičiau. Kitos įvardytos paskatos – greita žinia finansų rinkai, galimybė gauti

⁴ Žr. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma35-43-2430_ta_on_mifid_ii_sanctions_and_measures.pdf.

kompensaciją klientams ar investuotojams ir teisinis tikrumas. Tačiau kartu pažymėta, kad ne visos bylos yra tinkamos susitarimui ir finansų rinkos priežiūros institucija neturėtų spręsti bylos taikiai bet kokia kaina. Jei taikiau susitarimu nepasiekama gero reglamentavimo tikslų, finansų rinkos priežiūros institucija turėtų taikyti įprastą administracinę poveikio priemonių taikymo procedūrą. Visos finansų rinkos priežiūros institucijos, turinčios taikių susitarimų įgaliojimus, nurodė, kad jais naudojasi: priklausomai nuo institucijos ir (arba) pažeidimo 20–80 procentų poveikio priemonių taikymo bylų per metus užbaigiama taikiais susitarimais.

Siekiant užtikrinti administracinio susitarimo sudarymo proceso veiksmingumą, Įstatymo projektu numatomas teisinis reguliavimas parengtas įvertinus kitų Europos valstybių finansų rinkų priežiūros institucijų gerą patirtį, be kita ko, buvo kreiptasi į Europos valstybių finansų rinkų priežiūros institucijų, kurios taiko taikių susitarimų ar kitų panašių procedūrų institutus, atstovus, prašant jų apibūdinti praktiką šiuo klausimu. Visos Europos valstybių finansų rinkų priežiūros institucijos, į kurias buvo kreiptasi, pažymėjo tokius taikių susitarimų privalumus, kaip greitesnis poveikio priemonės taikymo klausimo išsprendimas, finansinių ir žmogiškųjų išteklių taupymas, lankstumas ir galimybė susitarti dėl nuostolių atlyginimo (pavyzdžiui, vartotojams), rinkos informavimas ir švietimas dėl priežiūros institucijos vienu ar kitu atveju vertinimo, taip pat nauda subjektui – didesnis teisinis tikrumas, mažesnė bauda, kitų išlaidų taupymas ir greitas procesas.

Taip pat rengiant Įstatymo projektą buvo analizuojama kitų Lietuvos valstybės institucijų taikoma praktika.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse nustatyta, kad asmeniui gali būti surašomas administracinis nurodymas. Administracinis nurodymas – į administracinio nusižengimo protokolą įrašomas pasiūlymas asmeniui per 15 kalendorinių dienų nuo administracinio nusižengimo protokolo įteikimo dienos, o kai administracinio nusižengimo protokolą su administraciniu nurodymu surašomas administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui nedalyvaujant, – per 30 kalendorinių dienų nuo administracinio nusižengimo protokolo su administraciniu nurodymu išsiuntimo dienos savo noru sumokėti baudą, lygią pusei minimalios baudos. Administracinis nurodymas yra neskundžiamas (Administracinių nusižengimų kodekso 610 straipsnio 4 dalis). Asmeniui per nurodytą terminą sumokėjus administraciniame nurodyme nustatytą baudą, o kai numatyta, – ir grąžinus specialiąją teisę patvirtinančius dokumentus (išskyrus dokumentą, patvirtinantį teisę vairuoti transporto priemones) atitinkamai institucijai, laikoma, kad administracinis nurodymas įvykdytas. Asmeniui įvykdžius administracinį nurodymą, jei Administracinių nusižengimų kodekso 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu atveju nepriimamas nutarimas skirti administracinio poveikio priemonę, administracinio nusižengimo teiseną pasibaigia (Administracinių nusižengimų kodekso 610 straipsnio 5 dalis). Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30², 259, 260, 261, 262, 313 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 260¹ ir 260² straipsniais įstatymo projekto aiškinamajame rašte⁵ buvo nurodytas tokio siūlomo teisinio reguliavimo tikslas – „supaprastinti administracinių teisės pažeidimų bylų ištyrimą, kai pažeidėjas neginčija pažeidimo fakto, kvalifikacijos, savo kaltės, o pažeidimas yra mažesnio pavojingumo, jam už pažeidimą gresia ne griežtesnė administracinė nuobauda nei piniginė bauda, kuri yra ne didesnė nei 3 000 litų, pažeidimas padarytas pirmą kartą ir nėra atsakomybę sunkinančių aplinkybių. Šiuo atveju siekiama įteisinti savotiško valstybės ir pažeidėjo „susitaikymo“ galimybę, įtvirtinus administracinio nurodymo institutą. Valstybė leistų tokiems pažeidėjams sumokėti tik pusę sankcijoje numatytos minimalios piniginės baudos sumos, o pažeidėjas sutiktų per nustatytą terminą ją sumokėti, tuo pačiu būtų išvengta bylos nagrinėjimo etapo, taip pat pažeidėjas būtų suinteresuotas neskusti nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, jei skundu siekiama vien sumažinti baudos dydį.“ Taigi administracinio nurodymo institutas gali būti laikomas tam tikra taikaus susitarimo tarp administracinį nusižengimą padariusio asmens ir valstybės išraiška.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 71 straipsnyje nustatyta, kad mokesčių administratorius ir mokesčių mokėtojas gali pasirašyti susitarimą dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio, jei, apskaičiuojant mokesčius, nė viena iš šalių neturi pakankamai įrodymų savo apskaičiavimams pagrįsti. Pasirašius tokį susitarimą, mokesčių mokėtojas praranda teisę ginčyti

⁵ Žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.12596?positionInSearchResults=521&searchModelUUID=fa590edd-4e93-45a3-b56d-7615e9ee4a42>.

mokesčio apskaičiavimo teisingumą, o mokesčių administratorius – apskaičiuoti didesnę sumą, negu nurodyta susitarime. Šis susitarimas gali būti pasirašytas mokestinio tyrimo ar mokestinio patikrinimo metu, taip pat visų mokestinių ginčų nagrinėjimo etapų metu. Ši nuostata galioja nuo 2004 m. gegužės 1 d. Mokesčių administravimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte⁶ buvo nurodyta, kad „atsižvelgiant į Vokietijos mokesčių administravimo praktiką, įtvirtinamas naujas institutas – susitarimas tarp mokesčių administratoriaus ir mokesčių mokėtojo dėl mokesčio dydžio. Tai iš esmės būtų taikos sutarties civiliniuose santykiuose analogas, ir ji galėtų būti sudaroma tais atvejais, kai mokesčio negalima apskaičiuoti įprastine tvarka ir neįmanoma preciziškai tiksliai nustatyti mokestinės prievolės dydžio, o abi pusės neturi nuginčijamų argumentų savo tiesai įrodyti.“

Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 38 straipsnyje reguliuojamas atleidimas nuo baudų ir jų sumažinimas. Ūkio subjektas Konkurencijos įstatyme nustatytais sąlygomis gali Konkurencijos tarybai pateikti prašymą atleisti jį nuo baudos arba bauda ūkio subjektui gali būti sumažinama pagal Vyriausybės patvirtintą baudų dydžio nustatymo tvarkos aprašą nuo 50 iki 75 procentų, jeigu yra visos teisės aktuose nustatytos sąlygos. Konkurencijos taryba, priimdama nutarimą, sprendžia, ar buvo laikomasi nurodytų sąlygų, kad būtų galima atleisti ūkio subjektą nuo baudos arba baudą sumažinti.

Konkurencijos taryba, vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 6 punktu ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2017 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 1S-32 (2017) „Dėl Atsakomybę lengvinančios aplinkybės, pagal kurią tyrimo metu pripažįstamas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimas ir numatyta bauda, taikymo tvarkos patvirtinimo“, savo praktikoje taiko mechanizmą, kai dėl atsakomybę lengvinančios aplinkybės, pagal kurią tyrimo metu pripažįstamas Konkurencijos įstatymo pažeidimas ir numatyta bauda, subjektui taikytina bauda sumažinama 15 procentų. Pagal Konkurencijos įstatymą, atsakomybę lengvinančia aplinkybe laikoma tai, kad ūkio subjektas ar viešojo administravimo subjektas tyrimo metu Konkurencijos tarybai pateikia rašytinį pripažinimo pareiškimą apie padarytą pažeidimą ir numatytą baudą, taip sudarydamas sąlygas efektyviau atlikti tyrimą. Sąlygas efektyviau atlikti tyrimą Konkurencijos taryba įvertina, atsižvelgdama į realią tikimybę sumažinti sunaudojamus išteklius, pažeidimu įtariamų ūkio subjektų ar viešojo administravimo subjektų skaičių, į tai, kiek iš jų ketina pateikti pripažinimo pareiškimus, ir kitas aplinkybes. Pritaikiusi lengvinančią aplinkybę, pagal kurią tyrimo metu pripažįstamas Konkurencijos įstatymo pažeidimas ir taikytina bauda, Konkurencijos taryba baudą sumažina 15 procentų.

Europos Sąjungos lygmeniu Europos Komisija yra nustačiusi ir taiko sistemą, pagal kurią atlyginama už bendradarbiavimą vykstant procedūrai galimų kartelinių susitarimų bylose pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnį. Atitinkama sistema aprašyta Europos Komisijos pranešime dėl susitarimo procedūros tvarkos siekiant priimti sprendimus pagal Tarybos reglamento [\(EB\) Nr. 1/2003](#) 7 ir 23 straipsnius kartelių bylose (2008/C 167/01). Susitarimo procedūra leidžia Europos Komisijai greičiau pagal supaprastintą procedūrą išnagrinėti kartelių bylas, sumažinti Europos Sąjungos Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų skaičių. Taikant susitarimo procedūrą šalys turi galimybę pripažinti savo dalyvavimą karteliniame susitarime, pasiekti „bendrą sutarimą“ su Europos Komisija dėl faktinių aplinkybių ir jų elgesio teisinio kvalifikavimo. Kartu jos turi prisiimti įsipareigojimus dėl maksimalios baudos, kurią Europos Komisija gali skirti savo galutiniame sprendime, sumokėjimo. Sėkmingo susitarimo atveju šaliai bauda sumažinama 10 procentų. Susitarimo procedūros metu šalys negali derėtis su Europos Komisija dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo fakto egzistavimo ar dėl taikytinų sankcijų. Tokia susitarimo procedūra taikoma tik kartelių tyrimams, tačiau ji netaikoma kitų konkurencijos pažeidimų nagrinėjimui. Sprendimą dėl susitarimo procedūros taikymo konkrečioje byloje priima Europos Komisija ir tai pasiūlo šalims. Tačiau šalims nepageidaujant jos neprivalo dalyvauti taikaus susitarimo procedūroje ar pradėjusios dalyvauti šioje procedūroje – pasiekti „bendrą sutarimą“ su Europos Komisija. Tokiu atveju Europos Komisija taiko standartinę (įprastą) procedūrą⁷.

⁶ Žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.225324?jfwid=-n126u3s5u>.

⁷ Daugiau informacijos apie susitarimo procedūros taikymą galima rasti Europos Komisijos interneto svetainėje: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/MEMO_08_458.

Lietuvos baudžiamojoje justicijoje taip pat aptinkama tam tikrų atkuriamojo teisingumo elementų. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 38 straipsnyje įtvirtintas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko Baudžiamajame kodekse nustatytais sąlygomis. Šiuo atveju susitaikymo šalimi gali būti ir valstybės institucijos atstovas, jeigu, pavyzdžiui, būtų padaromas nusikaltimas Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai ir todėl turi būti susitaikoma su atitinkamos valstybės institucijos atstovu⁸.

Apibendrinant Lietuvos valstybės institucijų taikomos praktikos apžvalgą, galima teigti, kad skirtingose viešojo administravimo srityse yra įvairių tarp valstybės ir asmens kilusių nesutarimų ar konfrontacijos šalinimo bei sprendimo būdų. Nors šie institutai nėra vadinami taikiais susitarimais, jais iš esmės siekiama įteisinti savotiško valstybės ir asmens susitaikymo galimybę bei skatinti teisinę ir socialinę taiką. Atsižvelgiant į tai, kad vienos iš Lietuvos valstybės institucijų taikomų priemonių jau įgyvendinamos Lietuvos banko praktikoje (pavyzdžiui, poveikio priemonės netaikymo institutas, baudos sumažinimas atsižvelgiant į lengvinančią aplinkybę – asmens prisipažinimą), o kitos – neatliepia Lietuvos banko veiklos specifikos, todėl nėra tinkamos, ir vadovaujantis naujovių ir atvirumo permainingo principu, siūlomas sprendimas sukurti naują administracinių susitarimų institutą Lietuvos banko poveikio priemonių taikymo procedūroje. Pažymėtina, kad apžvelgtas teisinis reguliavimas, taip pat besiplėtojanti administracinių teismų praktika dėl viešojo administravimo subjektų ir asmenų sudaromų taikos sutarčių tvirtinimo sudaro prielaidas plėtoti valstybės ir asmens susitaikymo institutą finansų rinkos priežiūros srityje, nustatant galimybę sudaryti administracinį susitarimą poveikio priemonės taikymo procedūroje, nelaukiant, kol ginčo nagrinėjimas persikels į teismą.

⁸ Žr., pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 20 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2011.